

De stille barna

Hva kjennetegner et stille barn, og hvordan legges det til rette for de stille barna får medvirke i barnehagen?

Cathrine Jørgensen
[kandidatnummer: 34]

**Bacheloroppgave
[BDBAC4900]**

Trondheim, April 2022

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Sammendrag

Tittel: De stille barna	
Forfatter: Cathrine Jørgensen	
År: 2022	Sider: 35
Emneord: Stille barn, voksenrollen, medvirkning	
<p>Sammendrag: Tema i denne oppgaven er de stille barna. Jeg har gjennom denne oppgaven undersøkt hva som kjennetegner de stille barna, og hvordan det legges til rette for at de skal få medvirke i barnehagen. Valg av metode har vært empirisk i form av kvalitativt intervju av to barnehagelærere fra ulike barnehager.</p> <p>Det kom fram under intervjuene at det som kjennetegner de stille barna er at de snakker lavt, virker avvisende, viser lite eller ingen følelser og kan virke litt usynlig.</p> <p>For at de stille barna skal få mulighet til å hevde seg selv, komme inn i lek og sette preg på sin egen hverdag, kom voksenrollen frem som en viktig faktor for at de skal få være med å medvirke i barnehagen.</p>	

Forord

Som vikar og student i barnehagen har jeg ofte lagt merke til at det er noen barn som kan virke litt usynlig, de roper ikke høyt, de er stille. De sloss ikke om å få oppmerksomhet fra de voksne og de forsvinner litt i mengden. De leker ofte alene og observerer de andre barna på avstand. Jeg har undret meg mye over de stille barna og hvordan min rolle kan være med å løfte de fram og hvordan de kan inkluderes mer i fellesskapet, disse tankene ble starten på min bacheloroppgave.

Jeg vil rette en stor takk til pappa, som dessverre gikk bort før jeg fikk fullført bacheloren min, hadde det ikke vært for at han hadde så stor tro på meg og heiet meg frem er jeg ikke sikker på om jeg hadde kommet i mål.

Takk til alle som har vært sammen med barna slik at jeg har fått tid til å jobbe med oppgaven min, takk til mamma for støtte og lån av leilighet. Og til slutt, takk til veilederne mine for god hjelp underveis.

Innhold

Sammendrag	2
Forord	3
1. Innledning	5
1.2. Valg av tema.....	5
1.3. Problemstilling	6
1.4. Oppgavens oppbygging	7
2. Teori	8
2.1. De stille barna.....	8
2.2. Medvirkning	9
2.3 Voksenrollens betydning for de stille barna.....	10
3. Metode	12
3.1. Valg av metode.....	12
3.2. Intervju som metode	13
3.3 Metodekritikk	14
3.4 Validitet og reliabilitet.....	15
3.5. Utvalg av intervjupersoner	15
3.6. Bearbeiding av datamaterialet	16
3.7. Etikk og personvern.....	17
3.8. Bearbeiding av datamateriell.....	18
4. Funn og drøfting	19
4.1 Kjennetegn ved stille barn	19
4.2. Medvirkning	22
5. Konklusjon	26
Litteraturliste	28
Vedlegg:	30
Intervjuguide	31
Samtykke og informasjonsskriv	32

1. Innledning

1.2. Valg av tema

I denne oppgaven har jeg valgt tema de stille barna. Bakgrunnen for dette valget er min store interesse og engasjement ovenfor de stille barna og et ønske om å få mer kunnskap og å høre hvilke tanker og erfaringer de som jobber i barnehagen har om barn som er stille. I rammeplanen understrekes det viktigheten av at alle barn skal bli sett og hørt, og alle har rett til å få medvirke i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017). Det står skrevet svart på hvitt, men jeg ønsket å vite mer om hvordan dette jobbes med i praksis.

Det snakkes mye om de utagerende barna som «krever mye», men det snakkes lite om de innagerende barna som gjøre lite utav seg og som forsvinner litt i barnegruppa.

Antallet utagerende barn blir lavere med økende alder, mens det blir flere ensomme og stille barn (Barsøe. 2010,s.27). Forskning viser til at barn og ungdom som betegnes som sjenerte er en glemt gruppe i barnehagen og skolen, da uro blir sett på som negativt mens den stille atferden ikke har samme negative påvirkningen (Lund, 2012,s.24). I mitt arbeid med å finne egnet teori til temaet, måtte jeg lete for å finne god og beskrivende teori om de stille barna, noe jeg bemerket meg var at det var et hav å velge i mellom når det kom til teori om de utagerende barna i barnehage og skole. Denne bemerkelsen gjorde meg enda mer sikker på at jeg hadde valgt riktig og ikke minst et viktig tema i oppgaven min.

I litteraturen blir de stille barna beskrevet med begreper som innadvendthet, introvert, tilbaketrukket, sjenerte, avvisende og stille (Lund, 2004, s.19). Av erfaring er det fort gjort å overse barn som er stille, de krever ikke like mye oppmerksomhet og de trekker seg tilbake og de blir betegnet som de «snille» i barnegruppa. I min oppgave har jeg valgt å bruke betegnelsen de *stille* barna som et samlede betegnelse uten å kategorisere barna med et stempel at sånn er de. Det er barn med ulike behov, opplevelser og tanker knyttet til sin stille atferd (Lund, 2004,s.19).

Det er lett å tenke at barn er forskjellige og at man bare må gi de nok tid. Det finnes mange sider av stillhet, men barnehagen har et ansvar om de ser at stillheten går utover læring og samhandling med andre (Barsøe, 2010,s.27). Jeg ble nysgjerrig på hvordan det legges til rette og arbeides for at barna som ikke viser følelser, trekker seg bort fra fellesskapet og unnviker blikkontakt får mulighet til å medvirke i barnehagen. Et barn som ikke krever så mye oppmerksomhet og trekker seg bort fra fellesskapet kan tenkes å lett bli oversett eller glemt i en travel barnehagehverdag. Öman (2012) skriver: «Alle har et grunnleggende behov for å bli sett, lyttet til, forstått, bli tatt på alvor, respektert og kjenne nærhet og felleskap» (s.106).

1.3. Problemstilling

For å få en dypere forståelse ønsker jeg å gå dypere til verks for å undersøke hva som kjennetegner de stille barna og hvordan det blir tilrettelagt slik at de får være en del av fellesskapet som er med på å medvirke i barnehagen. I rammeplan for barnehagen står det at: «Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning tilpasset barnas individuelle forutsetninger» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.21). Barnehagen har en stor og viktig oppgave i møte med de stille barna og deres mulighet til å få medvirke. Jeg har med utgangspunkt i dette utarbeidet en problemstilling som retter søkelys mot personalet i barnehagen, da det er de som møter disse barna daglig i barnehagen. Jeg ønsker også å høre om deres erfaringer og kunnskap rundt de stille barna og hvordan de arbeider med medvirkning. Problemstillingen min har endret seg underveis av oppgaven, ved å bli mer utdypende. Den har utviklet seg fra å være:

«Hvordan tilrettelegges det for at de stille barna skal få medvirke i barnehagen?» til slutt endte jeg opp med å utbedre den til å bli mer innholdsrik og jeg fikk en mer helhetlig problemstilling som passet godt til temaet mitt:

«Hva kjennetegner et stille barn, og hvordan legges det til rette for at de stille barna får medvirke i barnehagen?»

For å kunne få svar på problemstillingen, har jeg valgt å samle inn data i form av intervju i ulike barnehager. Jeg har valgt å bruke ordet intervju personer når jeg omtaler de jeg har intervjuet, da det er en betegnelse som dekker alle tilfeller (Dalland, 2020, s. 67).

Jeg ønsker i denne oppgaven å belyse hvordan de stille barna blir sett og inkludert i barnehagen. Dette gjøres ved å trekke fram funn som drøftes i lys av teori om hva som kjennetegner de stille barna, medvirkning, voksenrollens betydning og lek og samspill.

1.4. Oppgavens oppbygging

I innledningen gjør jeg rede for valg av tema og problemstilling. Videre har jeg valgt teori jeg mener er relevant og belyser problemstillingen min, ved at jeg trekker fram hva som kjennetegner et stille barn, medvirkning og lek og samspill i barnehagen.

I Kap.3 har jeg skrevet om valg av metode, der jeg beskriver metoden jeg har valgt å bruke, begrunner valg av intervju personer og hvordan jeg har bearbeidet datamaterialet. Videre skriver jeg om metodekritikk og etiske hensyn som er tatt underveis av forskningen. Etter metode, presenterer jeg funn og drøfting i et og samme kapittel. For å få en flyt har jeg valgt å videreføre noen av de samme emnene fra teorikapittelet til funn og drøftkapittelet.

Jeg har valgt å ikke ha et eget kapittel for drøfting av voksenrollen, da voksenrollen var et gjennomgående funn i alle emnene. Jeg avslutter oppgaven med en konklusjon der jeg gir svar på problemstillingen min.

2. Teori

2.1. De stille barna

Barn med en innagerende atferd kan virke hemmet og tilbaketrukket, de uttrykker også lite følelser (Barsøe, 2010,s.29). Det stille barnet kan ha et ønske om å om å være en del av fellesskapet, samtidig som det ønsker å være for seg selv (Gjertsen, 2013,s.165).

Stillheten har både positive og negative sider, stillhet kan forbindes med idyll og harmoni, men kan også i negativ forstand med forbindes med glemsel, stillstand og tankeløshet (Johannesen & Sandvik, 2008, s.70). At barnet kan være stille i noen situasjoner, trenger ikke

å bety at det er sånn hele tiden. Noen av de stille barna kan prate mye når de har en opplevelse av trygghet, det kan være hjemme eller i små grupper (Flaten, 2010,s.117). De kan også bli eksperter i å gjemme seg bort når de opplever en situasjon som usikker (Barsøe, 2010,s.29). De stille barna føler seg tryggest i de situasjonene der de deltar i strukturerte aktiviteter med en tilstedeværende voksen (Flaten, 2010,s.47).

Et barn som sitter stille i en krok, leker for seg selv og snakker med lav stemme kan i det første møte med andre ha en stor utfordring, da det kan utlyse reaksjoner fra andre barn og voksne som noen å synes synd på eller at det kan oppfattes som likegyldig (Lund, 2012,s.37). De stille barna er helt avhengig av hvordan de forstås, tolkes og evalueres. Rammeplanen har føringer som skal sørge for at de yngste barna skal få medvirke uavhengig av på hvilken måte de kommuniserer (Kunnskapsdepartementet, 2017,s.21).

Stille eller snille barn kan lett bli assosiert med noe positivt, da det er en viktig faktor for å opprettholde ro på avdelinga, noe som kan være behagelig for de voksne (Lund, 2012, s.39-40). Atferden hos de stille barna kan oppfattes av andre som arrogant og fjern (Lund, 2012,s.15). De kan få et kroppsspråk og en mimikk som oppleves som avvisende, noe barnet selv ikke styrer, men som kommer når de er usikre (Lund, 2012,s.105). De voksne i møte med de stille barna må passe på at det ikke føles for vanskelig å nærme seg et barn som ikke gir noe tilbake (Barsøe, 2010,s.27). Barnet selv er ikke bevisst på hvilke reaksjoner de utløser hos andre og at kroppsspråk har en stor betydning for omgivelsene (Lund, 2012,s.105).

Sosial angst og sjenanse er noe som kjennetegner mange av de stille barna (Barsøe, 2010,s.27). Sjenanse forklares som en følelse i følelsesreporteraret og som en mildere form for sosial angst, det er ikke noe som er konstant, men er mer situasjonsbestemt og det kommer an på hvem man er med (Flaten, 2010,s.62). Som Lund sier; barnet kan vise ulik adferd ut i fra hvor vi er, hvem vi er sammen med og hvor redde vi er (2012,s.29). Sjenanse kan føre til at barnet får lite erfaring med samvær med andre og dermed lav sosial kompetanse (Barsøe, 2010, s.28). Sjenansen kan også utfordre forholdet barnet har til å se på andre mennesker, samtidig som det kan hemme barnet og det kan befinne seg på utkanten av det sosiale miljøet (Lund, 2012,s.15). De yngste barna med sjenanse kan ha tanker om at andre barn ikke ønsker å leke med de og at de ikke blir godt likt (Flaten, 2010, s.71). Aktiviteten som dominerer når man kommer inn på en avdeling i barnehagen er leken barna har seg i mellom (Askland, 2020, s.75). De voksne har et ansvar der de skal være bevisst sin egen rolle og deltakelse i lek (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.17).

Vennskap er viktig også for små barn, de knytter vennskapsbånd som er svært likt de voksnes, det inneholder glede over å være sammen men noen, en opplevelse av å skape mening og en følelse av fellesskap (Lund, 2012,s.71) For at de stille barna skal få et nødvendig utgangspunkt for å danne vennskap med andre barn, er de avhengig av å ha et godt samvær med de voksne (Barsøe, 2010, 39). Lund (2012, s.26) skriver at kan ligge mye bak det å være stille, barnet kan være sjenert uten at det trenger å bli definert som et problem, men det kan også være et uttrykk for at barnet har det vanskelig. Det er viktig å tenke over hva som kan være årsaken til at barnet er stille.

2.2. Medvirkning

Medvirkning i barnehagen handler ikke om at barn skal få bestemme, det handler om at barn har rett til å bli hørt på lik linje med alle barn og at alle skal føle at de er en del av et fellesskap uavhengig av meninger og holdninger (Johannesen & Sandvik 2008,s. 25). Noe som også står nedskrevet i rammeplanen for barnehagen, der trekkes det fram at alle barn skal føle seg sett og anerkjent for den de er og barnehagen skal synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.9). Johannesen & Sandvik (2008, s.85) skriver: For at barn skal få en mulighet til å medvirke i sin egen hverdag i barnehagen, må vi anstrenge oss for å forstå hva de mener og tenker. De voksne i barnehagen har et ansvar

for å at observerer og følger opp alle barns ulike behov og uttrykk (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.21). Johannesen & Sandvik (2008, s.28) sier at ikke alle barn er like synlige, men de har like stor rett til å bli sett og hørt, men det krever at de voksne avdekker barnas ønsker og behov. Det vil si at ut ifra det som står i rammeplanen, så må de voksne være bevisst barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning tilpasset individuelle forutsetninger. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.21). Det er helt avgjørende for små barns medvirkning at voksne evner å fange opp barns kroppslige og verbale uttrykk (Sandvik, 2006, s.20). For å fange opp de kroppslige uttrykkene og signalene må man ha tålmodighet og lytte. Å lytte er å ta i bruk alle sanser for å oppfatte hva barnet formidler, å lytte til det som ikke sies, men som kan observeres (Lund, 2012, s.104-106).

Et viktig aspekt innenfor medvirkning er hvordan synet på barn har forandret seg fra at barnet blir forstått som noe som skal fylles med kunnskap til forståelsen av at barnet helt fra starten av er et komplett individ (Pape, 2002, s.39). De voksne må evne å se barnet som et subjekt og være oppmerksom på hvordan man utøver sin makt i forhold til barn, dette vil være med å påvirke i hvor stor grad barna får medvirke i barnehagen. For at barnet skal oppnå rett til å medvirke, må barnet hørt, sett og få mulighet til å uttrykke seg (Johannesen & Sandvik, 2008,s.35). Om man ser barnet som subjekt, betyr det at man anerkjenner den andres rett til sin egen opplevelsesverden (Jansen, 2019,s.39).

2.3 Voksenrollens betydning for de stille barna

En av de første oppgavene hos de voksne i barnehagen er å sørge for at alle barn er trygge både psykisk og fysisk. Trygghet er en også en forutsetning for læring og utforskning. (Barsøe, 2010, s.115). Bowlby fremhever at man gjennom hele livet har behov nære bånd og en trygg base (Lund,2012,s.25). I følge rammeplanen skal barnehagen sørge for at barna opplever trygghet, trivsel og tilhørighet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.17). Det hender ofte at de stille barna ikke får brukt de ressursene de innehar og oppgaven til de voksne blir da å få de til å få mer tro på seg selv slik at de tør å prøve å utfordre seg (Barsøe, 2010,s.175). De stille barna krever ikke så mye og tar ikke så mye plass, noe som kan være behagelig. Det kan

også være en utfordring, da de lett kan oversees i en travel barnehagehverdag. (Lund, 2012,s.22). De kan ha en væremåte som kan virke avvisende, grunnet usikkerhet. Videre sier Barsøe (2010,s.30) at av de ha et kroppsspråk som kan oppfattes slik. Det kan lett tolkes som om at barnet ikke ønsker å ha kontakt da ansiktet ofte er mimikkløst og ikke søker kontakt med blikket.

Små barn er avhengig av at de voksne lytter, ser og tilpasser seg det barnet uttrykker og har behov for, de er også helt avhengig av å føle seg forstått for at de skal ha det bra (Drugli & Onsjøen, 2021,s.169). De voksne må forsøke å hjelpe det enkelte barn ut i fra deres ståsted og se individuelle ulikheter. (Pape, 2002, s.92). I rammeplanen står det at alle barn skal kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og oppleve positivt samspill med både barn og voksne (Kunnskapsdepartementet, 2017,s.19).

I barnehagen skal barna få erfare at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på (Kunnskapsdepartementet, 2017,s.11). Barn som tydelig gjør seg hørt og sett vil være lettere å legge merke til enn andre (Bae, 2006,s.13). Stille barn kan ha et uttrykk som er trist, sårbar og avvisende, ved å anerkjenne barnet, gir vi de en følelse av å bli sett og ved å aktivt lytte, hører man det som blir sagt bak ordene og gir den andre plass (Lund, 2012,s.88-90). En forståelse av anerkjennelsesbegrepet innebærer at man møter andre som et likeverdig subjekt (Bae, 2007). Selv om de voksne møter barna som et likeverdig subjekt, har personalet mye mer ansvar og makt (Eide & Winger, 2006,s.30). Barnehagen er opptatt av medvirkning, men er medvirkning en mulighet for alle? Eide & Winger (2007,s.39). uttrykker at det er en stor etisk utfordring med tanke på at dette inkludere lik rett til å delta, formidle seg og bli hørt, dette gjelder barn med alle uttrykksmåter. Rammeplanen understreker at alle barn skal føle seg sett og anerkjent for den de er og det er de voksne som skal bidra til å synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.12). Det er mange av de stille barn som blir oversett eller ignorert, det er barnehagens jobb å finne ut om det er de har det fint i barnehagen og hvordan de er når de er hjemme i motsetning til hvordan det har det i barnehagen (Lund, 2012,s.26).

3. Metode

3.1. Valg av metode

I møte med noe man ønsker å undersøke er metode et redskap som hjelper oss til å samle inn informasjon vi trenger i undersøkelsen. Begrunnelsen for å velge en bestemt metode, er at den vil belyse problemstillingen på best mulig måte. (Dalland, 2020, s.54-56).

Problemstillingen er med på å styre valget om hvilken metode man vil anvende for prosjektet. (Bergsland og Jæger, 2014, s.66). I min oppgave ønsket jeg å vite hva som kjennetegner de stille barna og hvordan det legges til rette for at de får medvirke i barnehagen.

Jeg valgt å bruke kvalitativ metode i form av intervju for å innhente opplevd erfaring som ikke lot seg tallfeste eller måle (Bergsland & Jæger, 2014, s.67).

I rammeplanen står det nedskrevet at alle barn skal få medvirke i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017,s.21). Ut i fra rammeplanens føringer, hadde jeg et ønske om å høre hvordan intervjupersonene gjorde dette i praksis og videre høre hvilke tidligere erfaringer de hadde rundt de stille barnas medvirkning. Som Dalen (2011,s.13) påpeker innenfor valg av metode, så vil et intervju gi god innsikt i intervjupersonens erfaringer, tanker og følelser.

I kvalitativ forskningsmetode kan man ha en induktiv tilnærming der man går fra empiri til teori eller man kan ha gå fra teori til empiri, som er en deduktiv tilnærming (Bergsland & Jæger, 2014, s.67). Jeg har hatt en abduksjon tilnærming, da jeg har vekslet mellom induktiv og deduktiv tilnærming i form av å starte med å gå fra teori til empiri og til slutt fra empiri til teori. Ved å tilegne meg teori på forhånd, følte jeg meg godt forberedt før jeg skulle ute i feltet å intervjuet.

Problemstillingen er med på å styre valget om hvilken metode man vil anvende for prosjektet (Bergsland og Jæger, 2014, s.66). I min oppgave ønsket jeg å vite hva som kjennetegner de stille barna og hvordan det legges til rette for at de får medvirke i barnehagen. Da oppgaven min krevde innhenting av data i form av opplevd erfaring, var kvalitativ metode i form av intervju en ideell framgangsmåte for å prøve å svare på problemstillingen (Dalland, 2020,s.56).

3.2. Intervju som metode

På forhånd av intervjuet tilegnet jeg meg mye ny kunnskap om de stille barna. Det er nødvendig å inneha kunnskap om det fenomenet som skal undersøkes for å kunne komme fram til de viktige og riktige spørsmålene. (Bergsland & Jæger, 2014, s.70). Intervjuguiden ble både endret og forlenget ut ifra den kunnskapen jeg fikk. I stedet for å kun omhandle tilrettelegging av medvirkning, fikk jeg sammenfattet den slik at den også inneholdte spørsmål om hva som kjennetegner et stille barn.

Intervjuguiden kan ha ulik utforming og den tilpasses ut i fra innhold og kunnskapen man ønsker å få. Tematiske hovedpunkter med egnede overskrifter kan være lurt. Dette for å få en god oversikt, men med rom for å stille spørsmål under vært tema (Brottveit, 2018,s.90).

Ved å strukturere intervjuguiden min på denne måten, ble det en semistrukturert intervjuguide og slik fikk jeg mulighet til å kunne stille oppfølgingsspørsmål for utdypning. (Brottveit, 2018, s. 90-92). Oppfølgingsspørsmål kan også ha en oppklarende effekt, da man kan fange opp eventuelle misforståelser underveis (Brotveit, 2018,s.133).

Jeg valgte å intervju to personer i arbeidet med empirien til min oppgave. Det ene intervjuet ble gjennomført ansikt til ansikt inne på et grupperom på intervjupersonens arbeidsplass. Vi satt helt uforstyrret og det var god flyt gjennom hele samtalen. Det andre intervjuet ble gjennomført via video. Det første intervjuet varte i ca. 45 minutter og det intervjuet som gjeg gjennomførte over video varte i ca. 40 minutter. Jeg valgte å gjennomføre intervju nr.2 over video, da jeg i utgangspunktet hadde planlagt å ta det over telefon. Grunnen til at jeg kom fram til å ta det over video var for å få en følelse av at vi satt i samme rom, at vi kunne se hverandre og jeg fikk mulighet til å fange opp eventuelle ansiktsuttrykk, pauser og andre signaler fra intervjupersonen

Jeg valgte på forhånd å søke til NSD om å få bruke lydopptak under intervjuet. For intervjuets kvalitet må intervjueren ha evne til å lytte aktivt til hva intervjupersonen sier (Bergsland & Jæger, 2014,s.72). Ved å bruke båndopptaker slapp jeg å være opptatt av å notere ned alt som ble sagt og på den måte kun ha fokus på intervjupersonen og det som ble sagt. Om det var noe ved kroppsspråk eller noe annet jeg bemerket med underveis, hadde jeg mulighet til å notere ned dette.

Under intervjuprosessen stilte jeg oppfølgingsspørsmål der jeg følte at ikke fikk tilstrekkelig med svar på det jeg spurte om, på den måten var jeg sikker på at intervjupersonen oppfattet spørsmålet riktig og jeg som intervjuer oppfattet svaret korrekt. For å forsikre meg om jeg fikk med meg alt av informasjon, valgte jeg å bruke lydopptaker.

Lydopptak sørger for god kommunikasjon, samt sørge for at man kan ta seg tid til å be om utdypning og konkretisering, noe som fører til god flyt i intervjuet (Tjora, 2021,s.180). Dette resulterte også i at jeg fikk mye god og utfyllende informasjon rundt vært enkelt spørsmål. Lydopptak fanger ikke bare opp alt av språk, men også nyanser i språk og stemmeleie (Dalland, 2020, s.91). Noe som var et gunstig hjelpemiddel inn i grovarbeidet når jeg skulle transkribere. Alt som ble sagt var lagret på båndopptakeren og jeg kunne spille det av om og om igjen for å fange opp hver minste detalj fra intervjuet.

3.3 Metodekritikk

Det er viktig å være reflektert og kritisk over egen metode og egne innsamlingsstrategier når man velger metode, det er ingen metode som er feilfri (Bergsland & Jæger, 2014,s.80). Det er et bredt utvalg av innsamlingsstrategier innenfor kvalitativ metode, strategien jeg valgte for mitt prosjekt var intervju (Bergsland & Jæger, 2014,s.69). For å gjennomføre intervju om mitt tema de stille barna, valgte jeg to barnehagelærere jeg hadde kjennskap til fra tidligere, med bakgrunn av at de hadde kunnskap og erfaring med stille barn. Jeg hadde valgt også disse to på grunn av at de har lang erfaringen innenfor barnehagefeltet. Ved at jeg hadde et strategisk utvalg i form av intervjupersoner og alder på barna, har jeg i ettertid reflektert rundt om den innsamlede dataen ville ha gitt meg andre funn, ved at jeg kunne ha valgt å intervju flere personer innenfor samme felt eller hatt variasjon av intervjupersoner, også i form av erfaring og alder på barna.

3.4. Validitet og reliabilitet

Reliabilitet knyttes til troverdighet og om utførelsen blir gjort på en tillitsfull måte (Bergsland & Jæger, 2014,s.80). Framgangsmåten i en kvalitativ forskning kan ikke etterprøves av andre forskere, dermed blir forskerens rolle en viktig faktor for at beskrivelsene av alle deler i forskningsprosessen er nøyaktig (Dalen,2011,s.93). Et viktig aspekt i min innsamling av data var at jeg utførte innsamlingen ved å bruke lydopptaker. På denne måten kunne jeg ordrett høre hva som ble sagt og skrive ned hva intervjupersonene sa under intervjuet.

Dette gjør forskningen troverdig, da den har blitt utført på en måte slik at innsamlingen av datamaterialet er pålitelig (Bergsland & Jæger, 2014,s.80).

Ved å kun notere underveis, er det ikke sikkert at jeg hadde fått med meg alt som ble sagt under intervjuet. Reliabilitet knyttes også til hvordan datamaterialet bearbeides, analyser og tolkes (Bergsland & Jæger, 2014,s.80). Med lydopptakeren hadde jeg mulighet til å kunne høre gjennom materialet flere ganger og utføre transkripsjon av svarene som kom fram under intervjuene. Jeg valgte å transkribere alt som ble sagt, slik at jeg kunne tolke funnene i lys av det som ble sagt av både intervjupersonen og intervjueren.

Validitet knyttes til relevans og gyldighet, dataen som samles inn må være relevant og gyldig i forhold til problemstillingen (Dalland, 2020,s.43). For å få til dette, måtte jeg formulere spørsmål som var relevante og forhåpentligvis ville gi meg svar på problemstillingen. Ved å sette meg godt inn i teori i forkant av intervjuet og sende ut intervjuguiden som de ønsket på forhånd, kan det tenkes at ingen av oss hadde et åpent sinn eller blanke ark før vi startet intervjuprosessen. For min del ga kunnskap fra teorien meg et bilde av hva som kjennetegner de stille barna en førforståelse, noe som kan sette noen føringer for hvordan jeg stilte spørsmålene, hva jeg aktivt lyttet etter og fanget opp i løpet av samtalen (Dalland,2020,s.58).

3.5. Utvalg av intervjupersoner

Innenfor kvalitativ metode henvender man seg ofte til noen man mener har noe spesielt å bidra med (Dalland, 2020, s.59). Når man skal velge intervjupersoner er det viktigste å finne noen som kan forklare fenomenet man er ute etter (Bergsland & Jæger, 2014, s.71).

I min oppgave valgte jeg valgt jeg til slutt to personer fra to forskjellige barnehager som jeg på forhånd visste at hadde noe erfaring og kunnskap om de stille barna på småbarns avdelinger. Ved å velge personer som jeg mente hadde erfaring og kunnskap rundt mitt tema og problemstilling, gjorde jeg et strategisk utvalg av intervjupersoner (Dalland, 2020, s.79). Jeg valgte intervjupersoner som jeg hadde kjennskap til fra før og som jobber i to ulike barnehager i to ulike byer. Årsaken til dette valget var at jeg ønsket å høre om deres erfaring med de stille barna fra hverdagene i de ulike barnehagene. Dalland (2020,s.79) sier at det er ingenting i veien for at man selv oppsøker personer man mener egner seg å. Ved å intervjuet fagpersoner kan man få nye perspektiver på problemstillingen og intervjupersonen og intervjuer snakker samme språk noe som vil si at det er mindre sjanse for at det skal oppstå misforståelser under prosessen (Dalland, 2020, s.81).

Man kan ha gode samtaler og få nok stoff ved å intervju 1-3 personer, det er lurt å starte med et lite antall for så å heller intervju flere om det blir spinkelt (Dalland, 2020, s. 81).

Jeg hadde opprinnelig tre intervjupersoner som hadde sagt seg villig til å stille opp på intervju, men da det kom noe i veien for den ene, tok utgangspunkt i å gjennomføre i vertfall de to andre intervjuene. Etter intervjuene satt jeg igjen med et stort utvalg av data og sa meg fornøyd med det jeg hadde innhentet av materiale.

Jeg hadde på forhånd satt av 30 – 40 minutter pr. intervju noe som fungerte godt da begge intervjuet varte i ca. 45 minutter. Det ble en naturlig flyt og ro gjennom begge intervjuprosessene, noe som jeg tror førte til at det ikke ble anstrengende når jeg skulle gå i gang med å ta fatt på råmaterialet.

3.6. Bearbeiding av datamaterialet

Etter hvert enkelt intervju satte jeg med ned for å hente ut dataen jeg hadde samlet inn. Her fikk jeg god hjelp av båndopptakeren som jeg brukte underveis av intervjuene. Videre gjorde jeg en grovbearbeiding av materialet, ved å transkribere fra muntlig til skriftlig tekst (Brottveit, 2018,s.135). Dette gjorde jeg ved å skrive ned ord for ord av det som ble sagt, det vil si at jeg utførte en ord for ord – transkribering (Dalland, 2020, s.95). Jeg skrev ned vært

enkelt ord helt eksakt som jeg hørte de. (Brottveit, 2018,s.135) skriver at man anbefaler å renskrive intervjuet i sin helhet, slik at man får med alle pauser og ufullstendige setninger.

Videre i bearbeiding av datamaterialet brukte jeg intervjuguiden min flittig når jeg tematiserte/kategoriserte svarene jeg hadde skrevet ned i mindre deler, med utgangspunkt i hvordan de var oppsatt i selve intervjuguide. Dette jeg gjorde videre var at jeg ved å kode de ulike funnene som var relevante for problemstillingen, inn i kategorier med ulike farger (Dalland s.94-95). Ved å gjøre det på denne måten fikk jeg en god oversikt over de ulike svarene og svar som samsvarte med hverandre. I denne delen av bearbeidingen er det viktig å ikke omformulere eller gi utsagnene en annen betydning enn det som var opprinnelig (Brottveit, 2018,s.135). Dette var noe jeg hadde fokus på når jeg hentet ut funn som skulle være med videre inn i drøftkapittelet. Jeg tok vare på sitat og uttrykk jeg mente fremhevet funnene og skrev de i sin fulle helhet.

3.7. Etikk og personvern

Gjennom hele forskningsprosessen har forskeren et ansvar for å ivareta intervjupersonene (Dalen, 2011,s.13). Dette var noe jeg satte meg godt inn i før jeg tok kontakt med intervjupersonene og følte også at jeg fikk en god innføring av under søknadsprosessen hos NSD. Forskerens etiske ansvar knyttes til informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser (Bergland & Jæger, 2014, s.83-85). Informert samtykke er informasjon til intervjupersonene om undersøkelsens mål, at man kan trekke seg når som helst og at det er frivilling å delta (Bergsland & Jæger, 2014, s.83).

Jeg sendte ut et samtykkeskjema utarbeidet av høgskolen via epost i god tid før intervjuet. Jeg utarbeidet også et informasjonsskriv om undersøkelsen, der jeg fortalte litt rundt prosjektet mitt, informasjon om målene for prosjektet og hva det ville innebære om man valgte å delta, dette fikk de også i forkant av intervjuet. Jeg mottok signert samtykke fra intervjupersonene før jeg gjennomførte intervjuene, i tillegg til at jeg informerte de om bruken av lydopptaker og spurte om deres tillatelse til å bruke den under intervjuet.

For å overholde personvernet hadde jeg ansvar for at prosjektet skulle legges opp til full anonymisering (Bergsland & Jæger, 2014,s. 85). I samtykkeskjemaet opplyste jeg om at opplysningene om intervjupersonen kun skulle brukes til de formålene jeg hadde beskrevet i skjemaet og at jeg behandlet opplysningene konfidensielt og at alle navn blir anonymisert i oppgaven. På grunn av jeg ønsket å bruke lydopptaker under intervjuene, måtte jeg melde inn prosjektet mitt til NSD og få dette godkjent før jeg kunne sette i gang med utførelsen av intervju. Informasjon og samtykkeskjemaet fra NSD var godt beskrevet og utfyllende, dette valgte jeg å sende ut til intervjupersonene slik at de skulle få mest mulig informasjon om prosjektet og at dette var godkjent.

3.8. Bearbeiding av datamateriell

Fra dataen ligger som en lydfil til den blir en tekstfil, oppstår det en prosess der forskeren blir kjent med datamaterialet (Dalen, 2011,s.55). Når jeg hadde utført intervjuene, gikk jeg i gang med å høre igjennom lydfilen og notere ned alt som ble sagt og se over feltnotatene som tilhørte intervjuet. Dette resulterte i en stor mengde med tekst, for å få en bedre oversikt over den innsamlede dataen, tematiserte og kodet jeg funnene. Dette gjorde jeg ved å markere svarene med ulike farger opp i mot temaene i intervjuguiden og som jeg til slutt satte opp mot hverandre for å få en helhetlig oversikt.

Funnene jeg trakk fram valgte jeg å skrive både i form av tekst og jeg bevarte opprinnelige sitat, slik at de blir framstilt med riktig betydning og som forhåpentligvis gir leseren et større innblikk av det intervjupersonene delte av erfaring.

Videre har jeg tatt med funn, svar og sitater jeg følte at representerte det jeg etterspurte og som kan kobles til problemstillingen min. Dataen er ordnet slik at de kommer noenlunde innenfor de samme temaene som i teoridelen. Funn som knyttes til voksenrollen i møte med de stille barna går inn i de ulike teamene, da disse funnene var gjennomgående i alle temaene.

4. Funn og drøfting

I dette kapitlet har jeg valgt å presentere funn jeg har valgt ut i fra intervjuene og drøfte disse i lys av relevant teori. Jeg har valgt å drøfte fortløpende innenfor noen av de samme temaene som i teoridelen for å få en rød tråd gjennom oppgaven. Etter å ha gått gjennom funnene, så jeg at voksenrollen hadde en stor betydning innenfor alle de ulike temaene, av den grunn har jeg ikke valgt å ha et eget underkapittel for dette.

4.1 Kjennetegn ved stille barn

Når jeg spurte intervjupersonene om hva som kjennetegner et stille barn i barnehagen kom det fram at det er de barna som ikke viser følelser, som ikke møter blick, som snakker lavt, er lett å glemme og som virker avvisende til enkelte voksne og barn. At de stille barna sjeldent viser følelser var noe som kom opp flere ganger under begge intervjuene. Den ene intervjupersonen sa; «De gråter ikke når de slår seg, selv om man kan se at det gjorde vondt» videre fortalte hun: «Vi har jo opplevd at vi har hatt barn som ikke har grått når de har slått seg, men vi kjenner de så godt at vi har tatt de på fanget å da begynner de å gråte når de får den trøsten».

«Når jeg tenker på de stille barna og lek, tenker jeg på at de trekker seg unna leken» sa den ene. Trakk den ene intervjupersonene fram, når det var spørsmål rundt hva som kjennetegnet de stille barnas lek i barnehagen. Den andre sa «De krever seg ikke i leken med andre, de gir seg. De får gjerne tildelt rollen som hund eller bestemor som bare sitter der, passive roller». Begge intervjupersonene trakk frem at de prøvde å sette i gang lek eller aktiviteter som interesserte barnet og som de visste at det mestret godt.

Funnene i intervjuet om kjennetegn ved de stille barna i barnehagen gjenspeiler seg i Barsøe (2010,s.28-30) sin beskrivelse av de stille barna. Han sier at det som kjennetegnet de stille barna er at de gir lite uttrykk for følelser, vanskelig for å møte blick, er mimikkfattig og ofte har et kroppsspråk som kan virke avvisende. Det peker også i retning av Gjertsen (2013,s. 162) sin teori om barn med innagerende atferd, der skriver han at barnet har vanskelig for å knytte seg til andre og leker ofte alene. Barn trenger å leke, den innehar både utvikling og læring og bør ha stor plass i barnehagen (Askland, 2020,s.77-78). Den ene informanten trakk frem at de

stille barna ikke leker med de andre barna, men om leken skal ha en så stor plass i barnehagen som Askland trekker frem, vil da de stille barna være alene store deler av dagen?

I rammeplanen står det at barnehagen skal fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta (Kunnskapsdepartementet, 2017,s.17). Noen av de stille barna ønsker ikke å leke eller lykkes ikke i leken på grunn av manglende lekkompetanse, det trengs støttende voksne (Barsøe, 2010, s.49). For å kunne oppleve samspill i lek med andre barn, kan det ut i fra Barsøe sin teori tenkes at de stille barna er avhengig av en voksen som er tilstede for at det ikke skal ende opp med å leke alene.

Begge intervjupersonene påpekte viktigheten av de voksens rolle når det kom til lek hos de stille barna. Barna ble fraværende og mye alene under frilek. Dette peker i retning av Barsøe (2010,s.187) sin teori der hun sier at de voksne må finne ut hva barnet er interessert og legge til rette for den type lek. Medvirkning er også at de voksne observerer hvilke aktiviteter barnet behersker og planlegger ut i fra dette (Sandvik, 2007,s.21). I rammeplanen står det at barnehagen skal inspirere til og gi rom for ulike typer lek og barna skal oppleve glede i lek ikke bare alene men også sammen med andre, videre står det at personalet skal veilede og aktivt bidra til at alle kommer inn i leken (Kunnskapsdepartementet, 2017,s.17). Ut i fra det rammeplanen utdyper, så har de voksne et ansvar for at også de stille barna skal oppleve samspill med andre innenfor leken. For å prøve å inkludere de stille barna i lek, trakk den ene intervjupersonen fram at de prøvde å motivere barnet til å leke med andre og gjør barnet interessant for andre. Denne metoden peker i retning av Flaten (2010,s.123) sin teori, hun skriver at barna har behov for tilgjengelige voksne som hjelper barnet til å utvikle trygge og gode relasjoner. Ut i fra Barsøe sin teori kan tenkes at de stille barna er ganske avhengig av de voksne for å kunne lære seg å komme inn i lek med de andre barna. Hun skriver at de stille barna har en god del mangler i sin lekkompetanse at de ikke vil lykkes i leken, de trenger de voksnes støtte (Barsøe, 2010,s.49).

Det var kun den ene intervjupersonen som trakk fram at de stille barna hadde nytte av å settes inn i en fast lekegruppe. Barsøe (2010,s.191) påpeker at lekegrupper er en særlig god drahjelp for at de stille barn skal få erfare å være i et godt samspill med andre barn. Her kan det tenkes at barna blir mer usikre i store grupper, i og med at det under begge intervjuene kom fram at de stille barna trakk seg unna når det var frilek på avdelinga. Her undres jeg over hvorfor

lekegrupper i mindre størrelser ikke blir nevnt som mer viktig for at de stille barna skal kunne tilegne seg en bredere lekkompetanse.

De stille barna viser lite eller ingen følelser, uttrykte begge intervjupersonene som et kjennetegn. På grunn av at de stille barna sjeldent gir respons på empati, gir man de også lite av det. Men man må ikke gi opp, til slutt bryter det gjennom og man får respons (Barsøe, 2010, s.93). De stille barna viser ikke følelser og gråter ikke når de slår seg kom det fram i intervjuet. Den ene informanten ble tankefull når vi satte spørsmålsteget rundt hvorfor de stille barna ikke gråter når de slår seg. «Men så små som de er inne hos oss, uansett så MÅ du gråte.. de er for små til å tenke at de ikke skal gråte for å vise de andre barna at jeg skriker». Flaten (2010,s.105) sin teori om barn med sterk sjenanse kan kanskje tyde på at grunnen til at de ikke gråter er at de i stedet for å støtte seg eller be om hjelp fra en voksen, heller vil prøve å skjule sitt ubehag for å ikke tiltrekke seg oppmerksomhet. Det trekkes frem at på grunn av at de kjenner barnet så godt, overser de ikke barnet selv om det ikke gråter når det får vondt. Flaten(2010,s.105) sier at voksne som ikke har så godt kjennskap til barnet ville kanskje ha trukket seg unna, da barnets angst forsterkes av oppmerksomheten og vil da gi utslag som et avvisende kroppsspråk. Her kan det tenkes at barnet er prisgitt at det er voksne tilstede på avdelinga som kjenner barnet godt, voksne som ikke har så godt kjennskap til barnet som ikke uttrykker noen følelser i form av gråt, ville kanskje utøvd sin definisjonsmakt i denne situasjonen, det er fort gjort å tenke at det gikk bra. Drugli & Onsøien (2021,s.142) skriver at det er lett å bagatellisere barns følelser, men barn trenger at deres følelser blir fanget opp og møtt på en god måte. Dette peker også på det Lund (2012,s.145) skriver: barn som er unnvikende, engstelige og tilbaketrukket er avhengig av den voksnes blick. Det handler om å se den andre og kunne leve seg inn i hvordan den andre opplever en situasjon (Barsøe, 2010,s.46).

Intervjupersonen trakk fram at grunnen til at de stille barna ikke gråter kan være at barn tenker at det ikke er noe vits at jeg gråter, for det kommer ingen å trøster meg likevel. Om barnet har slike tanker, kan det da tenkes at barnet ikke har tidligere erfaring med empati? Rammeplanen understreker at barn skal møtes med empati og få mulighet til å videreutvikle

egen empati i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017,s.11). Det kan tenkes at barna som opplever å bli oversett i slike situasjoner mister mulighet til å oppleve de voksnes av empati, og på den måten ikke får mulighet til å utvikle sine egne følelser og empati. Drugli & Onsøien (2021,s.142) påpeker at barn kan utvikle et smalt følelsesmessig repertoar om det erfarer å ikke bli møtt på følelsene sine.

4.2. Medvirkning

”De voksne må lytte til barnet, tolke kroppsspråk og mimikk” understrekte den ene, når jeg stilte spørsmål om hvilke tanker de hadde rundt medvirkning i barnehagen. Videre stilte jeg spørsmål om hvordan de stille barna får mulighet til å medvirke. Svarene som kom fram her var at de voksne må være gode på følelsesuttrykk og signaler hos barnet og understreket at de hadde rammeplanen som de måtte følge. Samtlige trakk fram viktigheten av de voksnes tilstedeværelse.

Svaret fra den ene intervjupersonen om viktigheten av å se barnet, kan sees opp i mot Eide & Wingers(2006, s.40) teori, som sier at det er helt avgjørende for et barn å bli sett for at barnet skal få mulighet til å påvirke miljøet og kunne medvirke. Rammeplanen understreker også at viktigheten av at alle barna skal oppleve å bli sett og forstått, de skal også den støtten de har behov for (Kunnskapsdepartementet, 2017,s.16). Ut ifra det som kommer fram i intervjuet, virker det som at personalet i barnehagen må være veldig påskrudd for at de skal få mulighet til å fange opp de stille barnas uttrykk og signaler. Noe som kan sees opp i mot Kristoffersen (2006, s.56) sin teori som sier at for å arbeide med medvirkning hos de yngste barna i barnehagen så stilles det ekstra krav til personalets kompetanse, da de små barna formidler synspunkter gjennom mimikk, kroppsholdninger og andre følelsesmessige uttrykk Det kan virke som at det stille barnet er avhengig av at avdelinga har et likt syn på barn og at det er voksne som kjenner det godt for å kunne uttrykke seg. Dette peker i retning mot det intervjupersonen trakk fram om sykdom hos personalet og mindre tid til å ha fokus på de stille barna når det er vikarer på avdelinga.

Barnet skal ikke bare fylles med kunnskap, barnet bidrar selv til egen utvikling og det er sosialt og deltakende fra første stund (Pape, 2002,s,39). Et felles syn på barn kan ut i fra denne teorien og funnene tyde på at det betyr mye, spesielt for de stille barna.

Hvordan vi inngår og er i relasjon med barnet på skaper både en form for begrensning og mulighet for om barnet kan erfare seg som subjekt (Jansen, 2019,s.40).

En viktig forutsetning for å kunne ivareta alle barns rett til medvirkning er å ha et bevisst forhold til forskjelligheten i barnegruppa (Bae, 2006,s.13). For at de stille barna skal ha mulighet til å medvirke like mye som de andre barna når det er frafall i det faste personalet, ser man kanskje viktigheten av at det er vikarer som kjenner barnegruppa godt?

Å bli forstått gir også en opplevelse av å føle seg trygg og inkludert. Videre sier Barsøe (2010, s.131) sier at det er verdifullt når en voksen prøver å forstå hva barnet har behov for, det skaper trygghet og gir en følelse av at man ikke er annerledes. Dette kommer også fram under begge intervjuene, at de voksne jobber hele tiden for å være gode nok voksne som skal skjønne hva de stille barna uttrykker. Personalet må reflektere over hvordan man forholder seg til de stille barnas uttrykksformer i det daglige, på den måten kan de møte barna på en slik måte at får erfart at det er rom for å kunne uttrykke seg ut ifra deres egne premisser (Bae, 2006,s.12). Noe av det avdelinga til den ene intervjupersonen hadde gjort seg erfaring med, var plassering av barna rundt matbordet. Før hadde de de stille barna vedsiden av seg, slik at det skulle føles trygt for barnet. Mens nå hadde de det stille barnet på andre siden av bordet, på den måten fikk de fanget opp de ulike uttrykkene og signalene som barnet ga. Dette fungerte for dette barnet, men et annet stille barn kan kanskje føle det mer behagelig å sitte ved siden av en voksen? Flaten(2010,s.67) sier at når man signaliserer at man ønsker kontakt, bruker man blikket. Men det sjenerte barnets beskyttelse mot ubehaget i det å være sammen med andre er å vike fra andres blick. Noen av de stille barna ville kanskje følt ubehag ved å sitte rett over en voksen, men tanke på blickkontakt. Men det kan tenkes at andre er helt avhengig av at et voksen fanger blikket for at det skal kunne gi signal.

Viktigheten av et personal som er gode på å tolke ulike uttrykk og signaler, pekes i retning av hva rammeplanen sier om kommunikasjon, der det står at barnehagen skal anerkjenne barnas ulike kommunikasjonsuttrykk, da kommunikasjon og språk påvirker alle sider ved barns utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017,s.19).

I intervjuet fikk intervjupersonene spørsmål om det kunne oppstå noen utfordringer når det kommer til medvirkning og de stille barna. Funnene som kom det frem var at intervjupersonene synes at det noen ganger kunne være en utfordrende å sørge for at de fikk

medvirke på lik linje som de andre barna. De var enige at det kunne være en utfordring når barna var i en stor gruppe, da spesielt de stille barna forsvant litt inn i gruppa. Den ene uttrykte: «når det er sykdom hos personalet så er det vanskelig å få tid til å lytte og høre på de stille barna, da de barna som krever ekstra gjerne krever enda mer». En av intervjupersonene sa at det var utfordrende når barnet ikke har noe språk eller virker likegyldig, videre ble det uttrykt at den største utfordringen var om barnet ikke ville være med å påvirke sin egen hverdag, men understreket også tydelig at om man ikke klarer å forstå barnet, er man rett og slett ikke gode nok voksne. En annen sa «Alle barn har rett til å si sin mening og meningen skal vektlegges»

I temaheftet om barns medvirkning står det at de stille, de ikke verbale har like stor rett på medvirkning som de andre barna, men på egne premisser (Eide & Winger, 2006, s.40). Det som kom frem under intervjuet rundt utfordringer gir meg en tanke om at de stille barna er avhengig av «gode nok» voksne som kjenner barna godt for at de skal få medvirke i like stor grad som resten av barnegruppa. Men er det mulig i en travel barnehagehverdag?

Kommunikasjon som blir uttrykt kroppslig, har en tendens til å komme i skyggen av verbal kommunikasjon for de voksne (Sandvik, 2007,s.4). Dette kan sees opp i mot funnene fra intervjupersonene der det ble sagt at de stille barna forsvinner på bakgrunn av de som krever mer oppmerksomhet. Rammeplanen viser til retten hos de barna som ikke kommuniserer verbalt, men med ulike måter å kommunisere på, ved at det står: «barn som kommuniserer på andre måter enn gjennom tale, har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter på egne vilkår» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.21). Ut i fra rammeplanens føringer så kan de se ut som at de voksne må inneha en god kompetanse, de må også være tilgjengelige og tilstede for å kunne fange opp de stille barna for at de skal ha mulighet til å uttrykke seg på egne vilkår.

Intervjupersonene trekker fram at de stille barna forsvinner i mengden, spesielt i store grupper og at de ikke vinner kampen om oppmerksomheten mot de som krever mer enn de selv, spesielt utfordrende er det når ikke alle fra det faste personalet er tilstede. Utfordringen å se de stille barna i en hektisk hverdag støttes opp av Lund (2012,s.22) sin teori, der hun sier at det er lettere å rette oppmerksomheten mot de som krever mye og gir tydelig uttrykk for hva de trenger. Det som er utfordrende er at de stille barna ikke krever seg selv. At de stille barna ikke krever seg selv, kom også fram under det ene intervjuet. Det var spesielt under lek og når barnet er med hele barnegruppa. I rammeplanen står det at barnehagen skal bidra til at alle

barn føler seg sett og anerkjent og de skal synliggjøre den enkeltes plass og verdi (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.12). Dette peker mot Flaten (2010, s.104) sin teori, der hun sier at når et barn unngår å tiltrekke seg oppmerksomhet, vil det miste mye av responsen fra andre som er viktig for å kjenne seg sett og verdifull. Ut i fra Flaten sin teori vil de stille barna gå glipp av flere viktige aspekter om de ikke hevder seg, her kan det tenkes at barnet trenger støtte, samtidig som litt drahjelp for å få en god erfaring med positiv respons, men det kan lett tenkes at man gjør barnet en tjeneste ved å la være å utsette det for en situasjon som føles presset. Sandvik, 2007, s.21) påpeker at det er de voksnes ansvar å utfordre barnet og flytte barnets grenser der det er mulig. Dette støttes også opp av Drugli & Onsøyen (2021, s.155) sin teori, der de skriver: For at barnet skal tørre litt mer, trenger de et stillas som er akkurat passe fra de voksne.

Begge intervjupersonene ga uttrykk for at de jobbet litt ekstra for å inkludere de stille barna og de trakk fram det positive i å dele opp barna i mindre grupper. Den ene som jeg intervjuet trakk fram at de prøvde å observere hvilke barn som kunne gå godt sammen med det stille barnet i en mindre gruppe og hvilke av de voksne barnet følte seg trygg på. Den ene sa at de la merke til at de stille barna ble tryggere, de turte å fremheve seg selv og det ble ikke like lett å gjemme seg bort eller forsvinne i mengden. Den ene intervjupersonen trakk fram «barnet blomstret mer og ble mer synlig». Det kom også fram at det ble lettere å fange opp signal og uttrykk når de delte opp i mindre grupper og det ble også mer ro og tid til at alle barna fikk mulighet til å delta og fremheve seg selv. Vi må vise at vi lytter, ser barnet og det stille barnet må framheves. «Hørte dere hva hun/han sa nå? Også gjentar jeg av og til hva det stille barnet sa».

Lund(2004) sier at innagerende barn ofte har vanskeligheter med å knytte kontakt med voksne fordi de er så sjenerte og tilbaketrukkne (s.21). Tanken med å sette barnet inn i en mindre gruppe med en voksen det er trygg på kan tenkes som å være en god ide og det kan støttes med Barsøe (2010, s.116-117) sin teori om barns utvikling, hun sier at et tillitsforhold til en trygg voksen kan være det barnet trenger for å tørre å begynne å utforske. Som det uttrykt under intervjuet så ble de stille barna mer synlig og de turte å stikke seg litt frem når de ble delt opp i mindre grupper. Føringsene i rammeplanen viser til at barn skal få oppleve tilhørighet og trygghet i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.17). Det kan tenkes at når de stille barna blir delt inn i mindre grupper, opplever de en følelse av trygghet og kanskje er det det som skal til for at de tørr å hevde seg selv? Barsøe(2010, s.45)) sier at selvhevdelse

blant annet handler om å ta ordet i forsamlinger og ta sin plass i felleskapet. Barnet blomstrer og blir mer synlig i mindre grupper kom det fram av funn ut fra intervjuene, det kan se ut som de stille barna tørr å ta mer plass i gruppa og at trygghet kan være en viktig årsak til det. Det kan tenkes at de stille barna kan være sårbare for fravær hos personalet, når barna er så avhengig av trygghet og den forutsigbarhet en liten gruppe gir.

Viktigheten av trygghet peker i retning mot Lund (2012,s.123) sin teori om et inkluderende læringsmiljø, der hun sier at det stille barnet trenger en arena som er trygg som over hodet mulig, for å kunne øve seg på å bli tryggere Flaten (2010,s,47). skriver om barn med sjenanse, der uttrykker hun viktigheten av de voksnes tilstedeværelse som et element for barnets trygget. Videre påpeker hun at det er i strukturerte situasjoner at barnet uhemmet kan slippe seg litt løs og leke, men i ustrukturert aktivitet uten en tilstedeværende voksen viser de stille barna en annen atferd og de trekker seg unna.

5. Konklusjon

Jeg har gjennom denne oppgaven prøvd å besvare problemstillingen min som var:

«Hva kjennetegner de stille barna, og hvordan legges det til rette for at de stille barna får medvirke i barnehagen?»

Det som kom fram etter å ha intervjuet de to barnehagelærerne som jobber med noen av de yngste barna i barnehagen, var at det som kjennetegner de stille barna er at det først og fremst finnes mange forskjellige og ulike grader av stille barn. Stille barn er de som snakker lavt, sjeldent tar ordet, er lett å glemme, kan virke usynlig, snill og medgjørlig, tar liten plass, viser lite følelser og de tar lite kontakt med andre. Det ble også sagt at de stille barna gir opp blant flere når de er i større grupper og at de ikke ønsker oppmerksomhet rettet mot seg selv.

Begge intervjupersonene var enig i at voksenrollen har stor betydning for de stille barna. De er avhengig av et de voksne ser, lytter, observerer, er tilstede og er god på å tolke kroppsspråk og signaler barnet gir. Johannessen & Sandvik skriver; Skal vi høre hva de yngste barna sier, må de voksne lytte med hele kroppen, det er ikke først og fremst med ord de uttrykker seg, men med kroppen (2008,s.87). Sett ut ifra Johannessen og Sandvik sin teori og videre teori som jeg har trukket frem i oppgaven min, sett i lys av hva intervjupersonene

uttrykker om betydningen av voksenrollen, så kan det tenkes at dette også gjelder for de stille barna, da de også uttrykker mye gjennom kroppsspråk.

Den voksnes rolle ble trukket fram som en avgjørende faktor for at de stille barna skal kunne mestre å komme inn i lek. Både ved å gjøre barnet interessant, legge til rette for ulike aktiviteter som barnet mestrer godt og være til stedet som en trygghet og som en støttende voksen.

Den andre delen av problemstillingen handler om medvirkning og hvordan den kan legges til rette for at de de stille barna får medvirke i barnehagen. Funnene viser at det fungerer godt for de stille barna å dele opp i mindre grupper. Stillheten kan ta stor plass, den er umulig å overse når få er samlet, men lett å la ligge om man er flere (Lund,2012,s.81). Ved at de stille barna tar lite initiativ til samspill med andre barn og voksne, og viser mangel på selvhøvdelse, kan det tenkes at de stille barna strever når det kommer til sosial kompetanse. For å tilrettelegge for utviklingen av den sosiale kompetansen jobber personalet i de to barnehagen med å prøve å fremheve de stille barna. Når de er få, får de større mulighet til å bli sett, fremheve seg selv og delta i et fellesskap der de får positive erfaringer av samspill. I dette funnet kommer også voksenrollen som et avgjørende element når det skal tilrettelegges for at de stille barna skal få mulighet til å medvirke. For at de skal få mulighet til å medvirke, må de voksne først og fremst se de stille barna og tolke de ulike uttrykkene og signalene det gir de voksne og omgivelsene de er i.

Det som utmerket seg mest i funnene var at voksenrollen var en gjentakende viktig faktor innenfor samtlige tema under intervjuene. Sandvik påker at de voksne i barnehagen må være svært kompetente for å kunne forholde seg profesjonelt til små barns medvirkning (Sandvik, 2007,s.4). Barnehagen har et stort ansvar for at også de stille barna skal få mulighet til å medvirke sammen med resten av fellesskapet i barnegruppa. De må tilrettelegge på en slik måte at de sørger for at det skapes gode og trygge rammer rundt de stille barna i barnehagen, slik at det tør å hevde seg selv.

Litteraturliste

Askland, L (2020). *Kontakt med barn. Innføring i barnehagens arbeid med grunnlag av observasjon*. (3.utg). Gyldendal forlag

Bergsland, D.M & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm akademisk

Eide, B.J & Winger, N. (2006). Dilemmaer ved barns medvirkning. I Bae, B, Eide, B.J, Kristoffersen, A.E & Winger, N. *Temahefte om barns medvirkning*. (s.28-40). Akademika as. Hentet fra:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/300463-temahefte_om_barns_medvirkning.pdf

Bae, B. (2006). *Å se barnet som subjekt - noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-sebarn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>

Barsøe, L (2010). *Ville og stille barn i barnehagen. Veier ut av låste atferdsmønstre*. Kommeforlaget

Brottveit, & Del Busso, L. (2018). *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder : om å arbeide forskningsrelatert*. Gyldendal akademisk.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving (7.utg.)*. Gyldendal akademisk.

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – En kvalitativ tilnærming (2utg.)*. Universitetsforlaget

Drugli, M.B & Onsjøen, R. (2021). *Sårbare småbarn*. Cappelen Damm Akademisk

Falck-Pedersen, T. & Kongsten, C. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Pedlex.

Flaten, K. (2010). *Barn med sosial angst og sjenanse*. Kommuneforlaget

Gjertsen, P. (2013). *De usynlige barna*. Fagbokforlaget

Jansen, K.E. (2019). *Medvirkning i praksis. Deltakelse og danning i barnehagens hverdagsliv*. Fagbokforlaget

Johannesen, N & Sandvik, N (2008). *Små barn og medvirkning. Noen perspektiver*. Cappelen akademisk forlag

Lund, I (2004). *Hun sitter jo bare der! Om innagerende atferd hos barn og unge*. Fagbokforlaget

Lund, I (2012). *Det stille atferdsproblemet. Innagerende atferd i barnehage og skole*. Fagbokforlaget

Pape, K. (2002). *Fra ord til handling – fra handling til ord*. Kommuneforlaget AS

Sandvik, N (2006). *Temaheftet om de minste barna i barnehagen*. Kunnskapsdepartementet

Sandvik, N (2007). *De yngste barnas medvirkning i barnehagen*. Hentet fra: https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:lc4wAtuUOSUJ:scholar.google.com/&hl=no&as_sdt=0,5&as_vis=1

Tjora, A (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (4utg). Gyldendal forlag

Vedlegg: Intervjuguide 1

Bakgrunns spørsmål

Kan du fortelle litt om din faglige bakgrunn og yrkeserfaring?

Hvor lenge har du arbeidet i barnehage?

Hvilken aldersgruppe jobber du med?

Stille atferd

1. Hvis jeg sier et stille barn hva tenker du da?

2. Har du noen erfaring med stille barn?

a). *Hva kjennetegner et stille barn?*

b). *Hvilke situasjoner opplever du at barnet er stille?*

(Overgangssituasjoner? Måltid? Aktiviteter? Samlingsstund?)

c). *Hva kjennetegner de stille barnas kommunikasjon?*

- Evt. er dette noe de voksne er bevisst på?

3. Hva mener du kan være årsaken til at noen barn er mer stille enn andre barn?

a). *Miljøet?*

b). *Egenskap hos barnet?*

c). *Utrygghet, språk?*

Voksenrollen

4.) Hvilken betydning har voksenrollen for et stille barn?

a). Hva tenker du om din egen rolle/atferd i samspill med et stille barn?

b). Hvordan jobber dere innad i personalgruppa?

5.) Hvordan sikrer dere inkludering av de stille barna på avdelinga?

6.) På hvilken måte støttes de stille barna til å hevde seg selv?

a). Hvordan kan man støtte barnet til å gå fra passiv tilskuer til aktiv deltaker?

Intervjuguide 2

Medvirkning

7.) Hva tenker du om barns medvirkning i barnehagen?

a). *I hvilken grad får de stille barna medvirke?*

b). *Hvordan kan man arbeide for at de stille barna skal få mulighet til å medvirke?*

- evt. *Utfordringer?*

Lek & Samspill

8.)Hvordan vil du beskrive de stille barnas lek i barnehagen?

a).*Organisert/ Frilek?*

b).*Støtte fra voksne?*

Annet

Noe du ønsker å tilføye?

Vedlegg: Samtykke og informasjonsskriv

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«De stille barna

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å samle inn informasjon om de stille barna i barnehagen. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette intervjuet er å samle inn informasjon fra ulike barnehagelærere for å belyse problemstillingen;
”Hva kjennetegner et stille barn? Og hvordan legges det til rette for at de stille barna får medvirke i barnehagen?”

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et intervju. Det vil ta deg ca. 45 minutter. Intervjuet inneholder spørsmål om temaene Stille atferd, lek og samspill, voksenrollen og medvirkning.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 01.05.22

Med vennlig hilsen

Signe Marie Hanssen
Prosjektansvarlig
(Veileder)

Cathrine Jørgensen
Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet De stille barna. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Dato:

Vil du delta i forskningsprosjektet

De stille barna

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å samle inn informasjon om de stille barna i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette bacheloroppgaven er å få en bedre forståelse for hvordan barnehagen arbeider med å inkludere de stille barna og hvordan det legges til rette for at de får medvirke.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen Dronning Mauds minne er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg har valgt å spørre tre pedagogiske ledere ved tre ulike barnehager om å delta i prosjektet mitt, da dere er aktuelle og har kjennskap til teamet mitt.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden som blir brukt er intervju, dette vil ta ca. 45 min. Om du velger å delta vil Intervjuet bli tatt opp med underveis av en lydopptaker, dette for videre arbeid med oppgaven.

Intervjuguiden kan sendes i forkant om ønskelig.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

De som vil ha tilgang til prosjektet utenom studenten som gjennomfører intervjuet er veiledere ved Dronning Mauds minne.

Lydopptakeren vil være innelåst i et safe med kode når den ikke er i bruk og alle personopplysninger vil være erstattet med koder og passord beskyttet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 01.05.22.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:
innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
-å få rettet personopplysninger om deg,
-å få slettet personopplysninger om deg, og
-å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Dronning mauds minne har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Dronning mauds minne ved Signe Marie Hansen - Epost: smh@dmmh.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Cathrine Jørgensen (student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [sett inn tittel], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)